C/2026/1447

31.3.2026

P10_TA(2025)0166

Hiina kriitiliste toormete ekspordipiirangutega tegelemine

Euroopa Parlamendi 10. juuli 2025. aasta resolutsioon Hiina kriitiliste toormete ekspordipiirangute vastu võetavate meetmete kohta (2025/2800(RSP))

(C/2026/1447)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Hiina kohta,

— võttes arvesse eelseisvat ELi ja Hiina tippkohtumist, mis toimub kavakohaselt 24.–25. juulil 2025,

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1252, millega sätestatakse kriitiliste toormete kindlate ja kestlike tarnete tagamise raamistik ja muudetakse määrusi (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1724 ja (EL) 2019/1020 ([1]) (kriitiliste toormete määrus),

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrust (EL) 2024/1735, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa nullnetotehnoloogia toodete tootmise ökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2018/1724 ([2]) (nullnetotööstuse määrus),

— võttes arvesse G7 juhtide avaldust G7 kriitiliste maavarade tegevuskava kohta,

— võttes arvesse komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatist „Puhta tööstuse kokkulepe – konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava“ (COM(2025)0085),

— võttes arvesse puhta kaubanduse ja keskkonnasäästlike investeeringute partnerlusi, mille üle EL peab läbirääkimisi, ning ELi kriitiliste toormete alaseid partnerlusi,

— võttes arvesse komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 20. juuni 2023. aasta ühisteatist „Euroopa majandusjulgeoleku strateegia“ (JOIN(2023)0020) ning komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni kõnet, mille ta pidas 30. märtsil 2023 Euroopa Poliitika Keskuses ja 18. aprillil 2023 Euroopa Parlamendis riskide vähendamise kohta,

— võttes arvesse ELi ja Hiina 13. strateegilist dialoogi, mis peeti komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Kaja Kallase ning Hiina välisministri Wang Yi vahel 2. juulil 2025 Brüsselis,

— võttes arvesse komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni avaldusi 16.–17. juunil 2025 Kanadas Kananaskises toimunud G7 tippkohtumisel,

— võttes arvesse Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) reegleid, eelkõige diskrimineerimiskeelu põhimõtet ja läbipaistvuse põhimõtet ekspordipiirangute puhul,

— võttes arvesse WTO vaidluste lahendamise organi otsuseid DS431, DS432 ja DS433 Hiina haruldaste muldmetallide ekspordipiirangute kohta,

— võttes arvesse ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtteid,

— võttes arvesse kodukorra artikli 136 lõikeid 2 ja 4,

([1]) ELT L, 2024/1252, 3.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1252/oj.
([2]) ELT L, 2024/1735, 28.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj.

A. arvestades, et Hiina kehtestas 4. aprillil 2025. aastal 17 haruldasest muldmetallist seitsmele ja neist toodetud püsimagnetitele ekspordipiirangud ning võttis kasutusele mitteautomaatsete ekspordilubade süsteemi, tuues põhjenduseks kahesuguse kasutuse ja julgeolekukaalutlused; arvestades, et ekspordipiirangud on muu hulgas kehtestatud keskmistele ja rasketele haruldastele muldmetallidele (samaarium, gadoliinium, terbium, düsproosium, luteetsium, skandium ja ütrium);

B. arvestades, et kriitilised toormed on paljude tööstustoodete ja -protsesside olulised sisendid, sealhulgas elutähtsates sektorites, nagu puhas tehnoloogia, digitehnoloogia, tervishoid ja kaitse; arvestades, et kriitiliste toormete kindlad ja kestlikud tarned on liidu kliima-, digi-, konkurentsivõime- ja kaitse-eesmärkide saavutamisel määravad;

C. arvestades, et ekspordimaht on väidetavalt vähenenud koguni 80 %, mõjutades tugevalt paljusid eri sektoreid, sealhulgas elektroonika- ja tarbetehnoloogia, taastuvenergia ja taastuvate energiaallikate, autotööstuse, lennundus- ja tervishoiusektorit;

D. arvestades, et ELi sõltuvus Hiina kriitilistest toormetest on jätkuvalt kasvanud või parimal juhul on see endiselt väga suur; arvestades, et ülemaailmne haruldaste muldmetallide tarneahel on tugevalt koondunud Hiinasse, kelle kontrolli all on ligikaudu 75 % kaevandustoodangust ja 85 % töötlemisvõimsusest, mis ulatub selliste haruldaste muldmetallide nagu terbiumi, ütriumi ja düsproosiumi puhul üle 95 %; arvestades, et EL sõltub kriitiliste toormete tarnimisel endiselt ülearu kolmandatest riikidest ning raskete haruldaste muldmetallide tarnetes sõltub ta peaaegu täielikult Hiinast; arvestades, et EL katab 98 % oma püsimagnetite nõudlusest ja 92 % neodüümi, raua ja boori sulamit sisaldavate püsimagnetite nõudlusest impordiga Hiinast;

E. arvestades, et Hiina on märkimisväärselt tugevdanud oma valitsevat seisundit kriitiliste toormete ja vahetoodete üleilmses kaevandamises, töötlemises ja rafineerimises, tekitades peamistes väärtusahelates strateegilist sõltuvust, ning seda sõltuvust on mõnikord tahtlikult võimendatud piiravate kaubandusmeetmetega; arvestades, et Hiina piiras haruldaste muldmetallide eksporti esimest korda 2010. aastal Jaapaniga toimunud territoriaalse vaidluse korral ning WTO apellatsioonikogu tunnistas selle piirangu WTO reeglitega vastuolus olevaks; arvestades, et Hiina on kohaldanud ulatuslikke piiranguid ka selliste toormete ekspordi suhtes, mille EL on liigitanud strateegilisteks ja/või kriitilisteks toormeteks, sealhulgas alates 1. augustist 2023 galliumi ja germaaniumi, alates 2023. aasta detsembrist grafiidi, alates 15. septembrist 2024 antimonitoodete, alates 4. veebruarist 2025 volframi ja vismuti ning alates 17. aprillist 2025 skandiumi suhtes;

F. arvestades, et nende ekspordipiirangute rakendamine on juba hakanud tekitama tõsiseid häireid ELi tööstusele, sealhulgas autotööstusele, millest tingituna suleti 2025. aasta mais ajutiselt kuni 17 koosteliini; arvestades, et häired võivad tekkida paljudes eri sektorites, nagu tervishoid, kosmose- ja kaitsesektor (sealhulgas hävituslennukid, fregatid, droonid ja täppisjuhitavad relvasüsteemid), tuuleturbiinide ja akude sektor, samuti rohepöörde ja digiülemineku valdkonnas üldisemalt;

G. arvestades, et Hiina ekspordilubade menetlemise protsessi käigus peavad taotlejad edastama tundlikku teavet, mis tähendab tööstusteabe konfidentsiaalsuse rikkumist; arvestades, et Hiina 2024. aasta detsembri ajakohastatud ekspordikontrolli raamistik annab Hiina kaubandusministeeriumile, riiginõukogule ja sõjalisele keskkomisjonile suurema kaalutlusõiguse kohaldada ekspordikontrolli kaupade suhtes, mida ei ole kahesuguse kasutusega kaupadena ametlikult loetletud; arvestades, et need uued reeglid sisaldavad eksterritoriaalse kohaldamisega meetmeid;

H. arvestades, et EL kohaldab ekspordikontrolli teatavat liiki kriitiliste ja kõrgtehnoloogiliste materjalide suhtes, kuid need kontrollid keskenduvad selgelt materjalide liikidele, mille täpsed tehnilised parameetrid on seotud nende materjalide kasutamisega konkreetsetes sõjalistes seadmetes ning mis ei mõjuta mittetundlike kaubanduslike toodetega kauplemist ja moodustavad vaid väikese osa asjaomaste materjalide koguekspordist;

I. arvestades, et Hiina on teadlikult järginud maailmaturu hindade allalöömise strateegiat, hoides samal ajal oma siseturu suletuna, mis on üldiselt kasulik riigiettevõtetele, ning kombineerib seda tohutute subsiidiumide kavadega, mis on tekitanud ülemaailmses konkurentsis märkimisväärseid moonutusi ning seadnud ohtu ELi ja liikmesriikide hiljutised pingutused ELi allesjäänud kaevandussektorite tegevuse jätkamiseks;

J. arvestades, et EL võttis 2024. aasta aprillis vastu kriitiliste toormete määruse, mis on lähtepunktiks pingutustele, mille eesmärk on parandada ELi vastupanuvõimet ja autonoomiat kriitiliste ja strateegiliste toormete tarnimise valdkonnas; arvestades, et kriitiliste toormete määruses käsitletakse nii pakkumise kui ka nõudluse poolt, sealhulgas tootmiseesmärkide, tarbimise vähendamisele suunatud ressursitõhususe ja strateegiliste toormete asendamise kaudu; arvestades, et kriitiliste toormete määruse keskmes on ringluspõhisus ja sellest tingituna on püstitatud eesmärk katta 2030. aastaks ringlussevõtu kaudu 25 % liidu aastasest strateegiliste toormete vajadusest ning võtta jäätmetest, sealhulgas püsimagnetitest ringlusse märkimisväärselt suuremas koguses strateegilist tooret;

K. arvestades, et eelseisev ELi ja Hiina tippkohtumine annab võimaluse alustada dialoogi, seistes samal ajal jõuliselt survestamise vastu;

L. arvestades, et endiselt kehtivad Hiina sanktsioonid ühe endise Euroopa Parlamendi liikme, liikmesriikide parlamentide liikmete ja Euroopa mõttekodade suhtes;

1. mõistab teravalt hukka Hiina otsuse kehtestada ELi eksporditavatele haruldastele muldmetallidele piirangud, mis on peatanud ekspordi ja häirinud märkimisväärselt selliste tarneahelate toimimist, mis on väga olulised autotootjatele, kaitsetööstuse tootjatele, pooljuhtide tootjatele, keskkonnahoidlikele tehnoloogiatele, tervishoiuasutustele ja paljudele muudele sektoritele ELis ja kogu maailmas; on seisukohal, et Hiina tegevus on põhjendamatu ja selle eesmärk on avaldada survet, tuginedes tohutule mõjuvõimule, mis kaasneb nende peaaegu monopoolse seisundiga maailmaturul;

2. on veendunud, et Hiina kasutab neid ekspordipiiranguid oma läbirääkimispositsiooni tugevdamiseks; rõhutab, et EL peab kindlalt tagasi lükkama kõik Hiina katsed kasutada neid piiranguid selleks, et sundida tegema järeleandmisi teiste olemasolevate kaubandustõkete arvelt, ning on veendunud, et Hiinale tehtavad järeleandmised kahjustaksid ELi võimet end praeguse ja tulevase surve eest kaitsta;

3. rõhutab, kui oluline on väljendada ELi ja Hiina eelseisval tippkohtumisel muret Hiina poolt haruldaste muldmetallide suhtes kehtestatud ekspordipiirangute pärast ja nende piirangute laiema mõju pärast ülemaailmsetele tarneahelatele; on veendunud, et ekspordikontrollid peaksid olema osa mitmepoolsest lähenemisviisist, mille eesmärk on kaitsta rahvusvahelist julgeolekut ja tagada kogu maailmas võrdsed tingimused, ja nõuab kindlalt, et ühepoolsed kontrollid peavad olema piiratud sellega, mis on rangelt vajalik riikliku julgeoleku kaalutlustel, kehtestades läbipaistvad ja selged normid, ning seega rõhutab, et Hiina meetmed on mitmepoolsete normide ja tavadega vastuolus; kutsub sellega seoses komisjoni ja liikmesriike üles näitama otsusekindlust ja ühtsust ning tegema Hiina ametivõimudega koostööd, et leida struktuurne lahendus ja Hiinaga sellealast dialoogi jätkata;

4. nõuab tungivalt, et Hiina ametivõimud võtaksid oma ettepaneku suhtes konkreetseid järelmeetmeid ja kaotaksid ekspordipiirangud täielikult; võtab vahepeal teadmiseks Hiina ametivõimude hiljutise ettepaneku luua nn rohelised koridorid, mille eesmärk on lihtsustada Euroopa ettevõtete jaoks menetlusi;

5. rõhutab tungivat vajadust, et EL suurendaks oma strateegilist mõjuvõimu ja hädavajalikkust, tehes kindlaks, rakendades ja tugevdades valdkondi, kus tal on esmatarbekaupade ja tehnoloogiate vallas Hiina ees olulised eelised, et tugevdada ELi strateegilist autonoomiat, või piirates kõrge riskiga Hiina müüjate juurdepääsu ELi siseturule kooskõlas ELi ja rahvusvahelise kaubandusõigusega;

6. on seisukohal, et Hiina kasutab oma kriitilise toorme tarneahelaid põhjendamatult relvana ning see muudab ta elutähtsate sektorite jaoks ebausaldusväärseks tarneallikaks ning ohuks ELi majanduslikele ja olulistele julgeoleku-huvidele;

7. väljendab sügavat muret selle pärast, et Hiina ametivõimud on kehtestanud ekspordilubade taotlemisel tundlike andmete avalikustamise nõude, ning sellega seotud märkimisväärse tehnoloogialekke ohu pärast, kui tegemist on teabega kaitsetööstuse baasi väärtusahelate ja riikliku julgeolekute saladuste kohta, rõhutades, et seda võidakse kasutada tulevaseks survestamiseks; peab väga oluliseks, et komisjon ja liikmesriigid hindaksid ja leevendaksid kooskõlas Euroopa majandusjulgeoleku strateegiaga selliste andmeedastuste mõju julgeolekule;

8. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid kiirendaksid kriitiliste toormete määruse rakendamist; rõhutab Euroopa kriitiliste toormete nõukogu ja selle allrühmade tähtsat rolli kriitiliste toormete määruse kiires ja tulemuslikus rakendamises; tuletab meelde selgeid ja kaugeleulatuvaid eesmärke, et suurendada 2030. aastaks ELi suutlikkust strateegilisi toormeid ise kaevandada, töödelda ja ringlusse võtta; toob esile kriitiliste toormete määruse raames esimese 60 strateegilise projekti valimise;

9. peab kahetsusväärseks asjaolu, et kriitiliste toormete määrusega ei kaasnenud sihtotstarbeline ELi eelarve, kuigi rahastamise puudumine on peamine kitsaskoht; rõhutab tungivat vajadust tagada investeeringud kriitiliste toormete määruse raames heakskiidetud strateegilistesse projektidesse ja muudesse projektidesse, mille eesmärk on edendada kaevandamist, rafineerimist, töötlemist ja ringlussevõttu, mis aitab vähendada Hiinast lähtuvaid riske ja täita kriitiliste toormete määruses kehtestatud võrdlusaluseid; nõuab tungivalt, et komisjon eraldaks haruldaste muldmetallide ja kriitiliste toormete tarnete mitmekesistamiseks ELi tasandil lisavahendeid ning tagaks, et tulevane mitmeaastane finantsraamistik sisaldab eelarverida, mille abil soodustada investeeringuid kaevandamisse, töötlemisse, ringlusse, teadusuuringutesse ja innovatsiooni, sealhulgas kriitiliste toormete asendamiseks;

10. rõhutab, et EL peab kaevandama ELi-siseselt ja oma töötlemisvõimsuse taastama; rõhutab, et ressursitõhususe suurendamine tehnoloogilise innovatsiooni kaudu on üks kriitiliste toormete määruse eesmärke; rõhutab ringlussevõtu ja jäätmesõelumise potentsiaali tarnepiirangute lühiajalises leevendamises ning palub komisjonil võtta viivitamata meetmeid, et parandada haruldaste muldmetallide kogumist ja säilitamist siseturul;

11. rõhutab vajadust tagada kriitiliste toormete väärtusahelatesse tehtavate investeeringute pikaajaline äriline tasuvus ja elujõulisus, sealhulgas rahalise toetuse kaudu, nagu hinna alampiirid, väljaostutoetus ja strateegiline varumine; kutsub liikmesriike üles nõudma, et strateegilistes sektorites tehnoloogiaid tootvad suurettevõtted hindaksid nõuetekohaselt ja korrapäraselt riskivalmidust ja võtaksid meetmeid tarnenappuse leevendamiseks, sealhulgas varude loomise kaudu;

12. kutsub komisjoni üles hindama koos liikmesriikidega strateegiliste toormete nimekirja kantud haruldaste muldmetallide (neodüüm, praseodüüm, terbium, düsproosium, gadoliinium, samaarium ja tseerium) strateegiliste varude miinimumtaset ELis ning nende lõppkasutust, sealhulgas kaitsetööstuse vallas;

13. nõuab lisaks suuremat pühendumist, et sõlmida toormete valdkonnas puhta kaubanduse ja keskkonnasäästlike investeeringute partnerlusi ning kahepoolseid strateegilisi partnerlusi, mis põhinevad tõelistel mõlemale poolele kasulikel partnerlussuhetel ning vastavad kõrgetele kestlikkuse ja inimõiguste standarditele; rõhutab vajadust kriitilisi toormeid käsitlevate siduvate kokkulepete järele, et tagada ELi pikaajaline tarnekindlus, rohkem läbipaistvust ja Euroopa Parlamendi kontrollivolitused; rõhutab vabakaubanduslepingute ja algatuse „Global Gateway“ tähtsust kriitilistele toormetele juurdepääsu parandamisel;

14. julgustab lisama asjakohastesse hankeid käsitlevatesse õigusaktidesse eelistusklauslid haruldaste muldmetallide hankimiseks ELi tarnijatelt ja usaldusväärsetelt partneritelt; nõuab tihedamat koordineerimist sarnaselt meelestatud rahvusvaheliste partneritega, eelkõige G7 ja NATO raames, ning Jaapani metallide ja energiajulgeoleku organisatsiooniga, et parandada teadmussiiret, ühtlustada tarneahela turvalisust, ühiseid investeeringuid ja varude loomise strateegiaid ning töötada strateegiliste sektorite ja projektide jaoks välja usaldusväärsete allikate standardid;

15. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Hiina Rahvavabariigi valitsusele ja parlamendile.